ושרקיה טינא ואתייה לקמיה דרב חסדא אמר רבא °מאן חכים למיעבד כי הא מילתא אי לאו דרב אחא בר רב הונא דגברא רבה הוא דקסבר דכי היכי דפליגי רבנן ור' נתן בהפרה הכי נמי פליגי בשאלה ורב פפי אמר מחלוקת בהפרה דר' נתן סבר אין הבעל מיפר אא"כ חל נדר דכתיב [1]וחפרה הלבנה ורבנן סברי [א]בעל מיפר אע"פ שלא חל נדר דכתיב [2]מפר מחשבות ערומים אבל בשאלה דברי הכל [ב]אין חכם מתיר כלום אא"כ חל נדר דכתיב [3]לא יחל דברו לימא מסייע ליה קונם שאיני נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו [ג]נשאל על הראשון ואח"כ נשאל על השני ואי אמרת נשאל אע"פ שלא חל נדר אי בעי על האי ניתשיל ברישא אי בעי על האי ניתשיל ברישא ומי ידע אי האי קמא אי האי בתרא אלא לימא מסייע ליה קונם שאיני נהנה לפלוני הריני נזיר לכשאשאל עליו [ד]נשאל על נדרו ואח"כ נשאל על נזרו ואי אמרת נשאל אע"פ שלא חל נדר אי בעי על נדרו איתשיל ברישא אי בעי על נזרו איתשיל ברישא ר' נתן היא אמר רבינא אמר לי מרימר הכי אמר אבוך משמיה דרב פפי מחלוקת בהפרה אבל בשאלה דברי הכל מפר ואע"פ שלא חל נדר דכתיב לא יחל דברו

למימרא

רש"י

ושרקיה טינא. טח פניו בטיט כדי שלא יכירהו רב חסדא כאילו היה אדם אחד (א) מהם שנדר שלא ישא אשה כדי שיתיר לו דאפשר אילו היה מכירו לא היה מתיר לו: **מאן חכים למיעבד כי האי מילתא.** שדקדק בכך שהשיאו אשה קודם שישאל על נדרו כדי שיחול הנדר עליו קודם שאלה דקסבר כרבי נתן דאמר לא יפר הואיל ולא חל הנדר דרבי נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא(ב): **הכי נמי פליגי בשאלה.** שאין נשאלין לחכם עד שיהא הנדר חל עליו: **דכתיב וחפרה הלבנה.** (ג) והאי וחפרה דמשמע אימתי הוי הפרה בזמן שחל בנה (ד)בנה היינו גדר. רבי נתן לטעמיה דאמר(ה) הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כו' והיינו חל בנה חל בנין הנדר. ע"א מסיפיה דקרא וחפרה הלבנה ובושה החמה כדכתיב(ו) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו' דההיא שעתא חפרה נהורא דהלבנה דעד השתא כי מלך ה' צבאות על ישראל ולא קודם שימלך וה"ה גבי נדר מכי חל עליה הוא דמיפר ולא קודם שיחול: **דכתיב מפר מחשבות ערומים.** דמשמע מפר אפילו מחשבה בעלמא אף ע"פ שלא חל הנדר עדיין: **אבל.** בנדרים שצריך שאלה לחכם דברי הכל אינו מתיר אא"כ חל הנדר כדכתיב לא יחל דברו דמשמע כל זמן שאין שם מעשה בגוי אלא דיבור בעלמא שעדיין לא חל הנדר לא יחל החכם והאי דדרשינן מיניה(ז) הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו בזמן שחל הנדר קאמר: **לימא מסייע ליה.** לרב פפי דאילו בשאלה דברי הכל אינו [מתיר] עד שיחול הנדר: **קונם שאיני נהנה לפלוני ולכל מי שאשאל עליו.** כלומר אם אשאל עליו לשום חכם להתיר לי יהא עלי קונם מה שאני נהנה לאותו חכם: **ואי אמרת.** דנשאלין לחכם עד שלא חל הנדר אי בעי למישאל על המודר ברישא מיתשיל אי בעי מיתשיל על חכם ברישא (ג): מאי נשאל דקאמר סתמא דמשמע או על החכם או על מודר: **לימא מסייע ליה.** מהכא קונם שאני נהנה לפלוני דחל עליה נדר לאלתר והריני נזיר לכשאשאל לחכם עליו: **נשאל על נדרו.** שחל עליו ואח"כ נשאל נמי על נזרו שלא חל עד שישאל עליו: **ואי אמרת נשאל.** לחכם נמי אע"פ שלא חל הנדר וכי היכי דפליגי בהפרה פליגי בשאלה ובדין הוא לרבנן (ד) חל נזירותו: **שאיל ברישא.** לאיזה לחכם לישאל על נזירותו תחילה ואחר כך על נדרו:

למימרא

ר"ן

ושרקיה טינא. כדי להראותו שהוא צריך לבריות לאלתר לכבוס בגדיו. וקסבר כי היכי דפליגי רבנן ורבי נתן בהפרה פליגי נמי בשאלה דרבי נתן נמי ס"ל בשאלה דאין חכם מתיר אא"כ חל הנדר והאי דבמאי דפליגי ר' נתן ורבנן קיימא לן כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים וכדבעינן למכתב קמן איהו לאפוקי נפשיה מפלוגתא הוא דעבד הכי. והאי דלא קאמר רבא דקסבר מחלוקת בהפרה אבל בשאלה דברי הכל אין חכם מתיר אא"כ חל הנדר וכדאמר רב פפי לקמן בסמוך לא תידוק מינה דמדלא אמר רבא הכי מכלל דלא סבר כרב פפי דליתא דהיא דרב פפי הילכתא היא וכמו שנכתוב לפנינו בסמוך בס"ד ורבא נמי אפשר דהכי סבירא ליה והאי דלא אמר הכי משום דמהאי עובדא ליכא למידק כולי האי דנהי דודאי איכא למידק מינה דרב אחא בר הונא לא סבירא ליה כמאן דאמר לקמן מחלוקת בהפרה אבל בשאלה דברי הכל חכם מתיר אף על פי שלא חל הנדר דאי הכי למה ליה לשבשיה מיהו ליכא למידק מינה דסבירא ליה דבשאלה דברי הכל אין חכם מתיר אא"כ חל הנדר דמנלן הא דאפשר דנהי דסבירא ליה דבשאלה נמי פליגי לאפוקי נפשיה מפלוגתא עביד הכי. כך נראה בעיני ורבותי מי שכתב בהפך: **ורב פפי אמר מחלוקת בהפרה וכו' דכתיב מפר מחשבות ערומים.** אלמא שייכא הפרה במחשבה בלבד דאכתי לא חיילא: **דכתיב לא יחל דברו.** לא יעקור חלות [דברו] ודייקינן הא אחרים עוקרין אלמא אין חכם מתיר אלא אם כן חל הנדר: **נשאל על הראשון.** על המודר ומתוך כך נאסר על החכם שמתירו ולפיכך חוזר ונשאל עליו: **אי בעי על האי מתשיל ברישא.** ילך אצל חכם ויאמר אני הדרתי לראובן מנכסי והדרתי גם כן אותו חכם כשאשאל לפניו ועכשיו אני רוצה לישאל לפני פלוני חכם ומתחרט אני על מה שאסרתיו בהנאתי. ומדלא אפשר למעבד הכי ש"מ דאין חכם מתיר אלא אם כן חל הנדר: **ומי ידע הי קמא והי בתרא.** הש"ס הוא דקא דחי למאן דמייתי הך סייעתא דמי ידע למאן קרי תנא ראשון או אחרון דילמא כי קתני ראשון ושני לשאלה קאמר שנשאל על אי זה מהן שירצה תחלה וההוא קרי ליה ראשון ואותו אחר שנשאל עליו אח"כ קרי ליה אחרון: **הא רבי נתן היא.** דאי ליה דבהפרה בעי' שיחול הנדר וכל שכן בשאלה דכתיב לא יחל אבל לעולם אימא לך דרבנן כי היכי דפליגי בהפרה פליגי נמי בשאלה: **דכתיב לא יחל דברו.** למימרא דלא הוי ביה מעשה דדבריו דבור בעלמא משמע ולא חלות הנדר: **ולענין הלכה** קיי"ל כרבנן דפליגי עליה דרבי נתן ואמרי דבעל מפר אע"פ שלא חל הנדר חדא דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דר' עקיבא דאמר (לעיל פט.) דאשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאתגרש ונתגרשה דיפר על כרחיך הכי סבירא ליה דבעל מפר אע"פ שלא חל הנדר ועוד דסוגיין בריש פרקין בענין אם ארחץ אם לא ארחץ כרבנן שייכא וכדכתיבנא עלה דההיא (פ. ד"ה ורבי). ואע"ג דאמר רבא מאן חכים למעבד כי הא אי לאו רב אחא אלמא קלסיה משום דעבד כרבי נתן וכיון דקלסיה שמע מינה הילכתא כותיה לאו ראיה היא דמשום דאפיק נפשיה מפלוגתא הוא דקלסיה וכדכתיבנא לעיל וליכא למדחי כל הני ראיות משום הא דקלסיה רבא דאיכא למדחייה וכדכתיבנא. הילכך נקטינן דבעל מפר אע"פ שלא חל הנדר וכן דעת הרמב"ן ז"ל: מיהו ה"מ כשתלתה נדרה בדבר שהיא עשויה לעבור על תנאה דומיא דאם עושה אני על פי אבא ועל פי אחיך דכיון שהיא מצטערת אם לא תעשה לפיכך כאילו עשתה דמי אבל תלתה תנאה בדבר שאינה עשויה לעבור עליו אינו מפר אלא אם כן חל הנדר והיינו דאמרינן בריש פרקין (עט:) למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרון פירות עולם עלה

וכדכתיבנא

תוספות

ושרקיה טינא. פי' טחו בטיט שלא יהנה מן העולם. א"נ יש לפרש שרקו כדי שלא יכירהו רב חסדא שהיה מתבייש על מה שלא קיים נדרו: **מאן חכים כו'.** שלא היה רוצה להתיר עד שהשיאו וחל הנדר: **ה"נ בשאלה.** דקסבר הלכה כרבי נתן: **דכתיב וחפרה הלבנה.** פירש ה"ר אליעזר לא ידעתי לפרש היכי משמע ליה מהכא ונראה דלסימנא בעלמא נקטיה הש"ס וחפרה בגימ' בנין האיסור כדאמר הוא המקיימו כאילו בנה במה וסימנא בעלמא וטעמא מסברא במקום שאין איסורא לשון הר"ר אליעזר ואית ספרים דגרסי וטעמיה דרבי נתן משום דכתיב והפר נדרה אשר עליה דמשמע לאחר שיחול עליה הנדר יפירנו וטעמא דרבנן משום דכתיב מפר מחשבות ערומים משעת מחשבה קודם שיחול האיסור יפר וגם זה אמר הר"ר אליעזר דאינו אלא סימנא בעלמא משעת מחשבה קודם שיחול יפר והכי נמי מצינו פרק הדר [עירובין דף עג:] ודניאל בתרע מלכא דלא מייתי אלא סימנא בעלמא לומר דרבי יהודה בן בבא מתיר בעבדים ואע"ג דאינו סתמא האי טעמא דר' יהודה בן בבא: **קונם שאני נהנה לפלוני ולמי שאשאל לחכם עליו.** גם לחכם שאשאל עליו אוסר שלא אהנה ממנו: **נשאל על הראשון.** שאסר הנאתו עליו ואחר כך נשאל [על השני] ס"ד [דשני] רוצה לומר על החכם שני לאיסור: **אי בעי אהא מיתשיל.** כלומר ישאל על איזה שירצה תחילה: **מי ידעינן הי קמא והי בתרא.** דילמא נשאל על הראשון תחילה דקאמר היינו חכם וקרי ליה ראשון משום דהוי ראשון לשאלה ושני קרי לאחר משום דהוי שני לשאלה ראשון דנקט לאו דווקא וה"ה דמצי למדחי הא מני רבי נתן כדדחי בסמוך: **נשאל על נדרו.** שכבר חל ואינו נשאל על נזירותו שהרי עדיין לא חל עד שישאל על נזירותו ויהנה מאותו פלוני: **הא**

עין משפט נר מצוה

סד א ב מיי' פי"ו מהל' שבועות הל' יד [טז] ופי"ג מהל' נדרים הלי"ב סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכח סעי' ח וסי' רלד סעי' סט:

סה ג ד מיי' פי"ו מהל' שבועות שם סמג לאוין רמא טוש"ע יו"ד סי' רכט סעי' ע:

מסורת הש"ס

א) [ב"ק נג.], ב) נ"ל כמה יעב"ץ, ג) [לעיל כב.], ד) ישעיה ל, ה) [ברכות לב.], ו) נ"ל לרבנן.

◆

תורה אור השלם

1. וְחָפְרָה הַלְּבָנָה וּבוֹשָׁה הַחַמָּה כִּי מָלַךְ יְיָ צְבָאוֹת בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַיִם וְנֶגֶד זְקֵנָיו כָּבוֹד: ישעיהו כד כג
2. מֵפֵר מַחְשְׁבוֹת עֲרוּמִים וְלֹא תַעֲשֶׂינָה יְדֵיהֶם תּוּשִׁיָּה: איוב ה יב
3. אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַייָ אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה: במדבר ל ג

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ושרקיה וכו' אדם אחד שנדר כצ"ל ותיבת מהם נמחק: (ב) ד"ה דכתיב וכו' והאי וחפרה הכי משמע אימתי: (ג) ד"ה ואי אמרת וכו' ברישא הס"ד ואח"כ מ"ה ומי ידע וכו' כלומר מאי נשאל על הראשון דקאמר סתמא הכי משמע או על חכם: (ד) ד"ה ואי אמרת נשאל וכו' דלרבנן על נזירותו מצי שאיל ברישא כצ"ל והד"א:

◆

גליון הש"ס

גמ' מאן חכים. כעין זה חולין דף קיב ע"א:

◆

פירוש הרא"ש

ושרקיה טינא. כי הפשיט בגדיו לפי שנאסר בהנאת העולם וטח אותו בטיט ואייתיה לקמיה דרב חסדא שיתיר לו נדרו: **מאן חכים למעבד כי הא מילתא.** שהטעהו לישא אשה כדי שיאסר ויתירו לו דקסבר דרבנן ורבי נתן פליגי נמי בשאלה וסבר רב אחא כרבי נתן: **דכתיב וחפרה הלבנה ובושה החמה.** סימן בעלמא הוא ודרש וחפרה כמו והפרה מתי יפר אחר שחל הבנין כדאמרינן הנודר כאילו בנה במה וי"מ טעמא דרבי נתן משום דכתיב והפר את נדרה אשר עליה דמשמע איסור שיחול עליה: **דכתיב מפר מחשבות ערומים.** משעת מחשבה קודם שחל: **שנאמר לא יחל דברו.** וסמיך ליה ככל היוצא מפיו יעשה אחר שחל הנדר ובא לידי עשייה אז אמרינן הוא אינו מוחל אבל אחרים כו': **ולמי שאשאל עליו.** החכם שיתיר לי נדרי אהיה מודר ממנו: **נשאל על הראשונה.** על הנאת פלוני ולא נאסר בהנאת החכם וישאל עליו ומשמע אבל קודם שנשאל לראשון לא מהניא שאלה על נדר החכם: **מי ידע הי קמא והי בתרא.** מי יוכל לידע מלשון הברייתא אם מני רבי נתן היא. אבל ו)רבא יכול להיות דכי היכי דבהפרה מיפר אע"ג שלא חל בהתרת חכם נמי מתיר אע"ג שלא חל: **אבל בשאלה ד"ה מתיר מיד.** אע"פ שלא חל דכתיב לא יחל דברו למימר דלא הוי כמעשה כלומר מתיר מיד אע"פ שאין שם עדיין אלא דבור אמר הוא דלא יחל אבל אחרים מוחלין לו: